

Derde jaargang, nummer 6, december 2010

WMO MAGAZINE

**Gemeente aan de
keukentafel**

**Oosterhout steeds
toegankelijker**

Willem de Gooyer en Hans Kröber
(Coalitie voor Inclusie):

**‘Kabinet, ratificeer
het VN-verdrag!’**

‘Zelfstandigheid moet het doel zijn’

Gaat Nederland het VN-verdrag binnenkort ratificeren? Of stelt Rutte-I het uit? De Coalitie voor Inclusie wil dat eerste. Voorzitter Hans Kröber en penningmeester Willem de Gooyer vertellen waarom het verdrag zo belangrijk is en wat de gevolgen ervan zijn voor gemeenten en Wmo-raden.

‘Nederland worstelt met inclusie,’ schrijft uw organisatie op haar website. Vandaar de Coalitie voor Inclusie?

Hans Kröber: ‘De aanleiding voor onze oprichting was inderdaad dat inclusie een belangrijk maar weerbarstig thema is. Elke organisatie heeft inclusie in zijn doelstellingen staan. Maar in de praktijk blijkt het lastig om inclusie concreet waar te maken. In onze samenleving voelen mensen met een handicap zich vaak niet echt welkom. Op allerlei plekken zijn mensen er wel mee bezig, maar dat gebeurt heel gefragmenteerd. Er is geen sprake van een beweging waarbij mensen elkaar weten te vinden. Verder vinden wij dat het thema inclusie onvoldoende op de beleidsagenda staat. Komt ook doordat er geen sterke lobby is voor inclusie. Vandaar dat wij de Coalitie voor Inclusie hebben opgericht. Wij willen de fragmentatie opheffen door te zorgen dat mensen elkaar ontmoeten en inspireren. We zijn nu 2 à 3 jaar bezig.’

Werkt uw aanpak? U zegt zelf al: allerlei organisaties houden zich bezig met inclusie. Denk aan de CG-Raad, de Taakgroep Handicap en Lokale Samenleving, MEE en vele gehandicapten-organisaties. Is een nieuwe organisatie dé manier om de fragmentatie te bestrijden?

Hans Kröber: ‘Wij zijn geen nieuwe organisatie, maar een beweging of een platform. Als we ervoor kunnen zorgen dat partijen zich verenigen, bijvoorbeeld rond dat VN-verdrag, dan hebben we een belangrijk deel van onze doelstelling bereikt.’

Waarom is het VN-verdrag zo belangrijk?

Hans Kröber: ‘Het VN-verdrag is een mooie opstap om aandacht te vragen voor inclusie en om het begrip inclusie in

Nederland wél op de agenda te krijgen. Nederland heeft nog altijd niet geratificeerd, het wordt hoog tijd. Wij willen partijen daarvoor geïnteresseerd krijgen en zorgen dat de politiek inziet dat het nu moet gebeuren. Toegankelijkheid en participatie

Wie zijn Willem de Gooyer en Hans Kröber?

Willem de Gooyer is voorzitter van de Raad van Bestuur van Steinmetz de Compaan, een zorgaanbieder voor ouderen, mensen met een verstandelijke of lichamelijke beperking en mensen met niet-aangeboren hersenletsel.

Hans Kröber is bestuurder van Pameijer in Rotterdam, een organisatie die zich richt op mensen met een verstandelijke beperking en mensen met psychiatische problematiek. Met zijn proefschrift ‘Gehandicaptenzorg, inclusie en organiseren’ won hij de Gehandicaptenzorgprijs 2010 in de categorie beste onderzoekspublicatie. Ook werkt Kröber één dag per week bij kenniscentrum Vilans als adviseur in het project ‘Participatie en inclusie’.

Willem de Gooyer is penningmeester van de Coalitie voor Inclusie, Kröber is mede-initiatiefnemer en voorzitter.

Wat zegt het VN-verdrag?

Het VN-verdrag inzake de rechten van personen met een handicap onderstreept de verantwoordelijkheid van het lokaal bestuur, zorg- en welzijnsinstellingen, woningcorporaties en ondernemers op het gebied van gelijke behandeling. Het verdrag bepaalt dat iedereen toegang moet hebben tot de omgeving, het vervoer, informatie, de werkplek en openbare faciliteiten en diensten. Nederland heeft het VN-verdrag in 2007 ondertekend, maar nog niet geratificeerd.

aan alle aspecten van de samenleving zijn hoekstenen van het VN-verdrag.'

Hoe verenigt u partijen rond het VN-verdrag?

Willem de Gooyer: 'Begin 2010 hebben we een eerste landelijke bijeenkomst belegd. Die bijeenkomst, gefinancierd door VWS, was belangrijk voor de deelnemende partijen in de coalitie. Inmiddels werken we in de aanloop naar de gehoopte ratificering toe naar een tweede bijeenkomst op 29 maart 2011 in Utrecht, ook weer met subsidie van VWS. Intussen voeren we ook rondetafelgesprekken, bijvoorbeeld met voor- en tegenstanders van inclusie in het onderwijs en over samenleven en samenwonen. En tot slot beleggen we regionale bijeenkomsten met lokale MEE's, gemeentebesturen en lokale belangenorganisaties. Allemaal rondom de vraag wat het VN-verdrag betekent voor gemeenten en de Wmo-raad.'

En als uw campagne succesvol is en het VN-verdrag wordt geratificeerd, is de Coalitie dan klaar?

Hans Kröber: 'Dan beginnen we pas! Ratificering is stap één, het levert nieuwe wet- en regelgeving op. Daarna moeten we de wet gaan implementeren. Er moet een enorm brede bewustwording ontstaan binnen de Nederlandse samenleving dat we met z'n allen aan de slag moeten met de ratificatie.'

Is het na ratificatie onmogelijk om inclusie op z'n beloop te laten?

Willem de Gooyer: 'Ja. Ik was onlangs in Brussel bij de VN. Daar bleek dat de Europese Unie zelf zorgt voor monitoring van het verdrag. Bovendien tekent Nederland met de ratificering ook een protocol van invoering. Daarbij hoort onder andere de verplichting dat je als land tweejaarlijks een verslag uitbrengt van de voortgang van de implementatie. We kunnen dus niet zeggen: "Het is op papier geregeld, nu geloven we het verder wel." Wat wel een aandachtspunt is, is dat Nederland de uitvoering enorm kan rekken, bijvoorbeeld omdat er weinig geld is. Vandaar dat wij zeggen: zorg voor een actieprogramma met een helder stappenplan voor implementatie.'

Waar staat Nederland op dit moment qua ratificatie? Zijn we er dichtbij?

Willem de Gooyer: 'In vergelijking met andere landen bevinden we ons in de achterhoede. Maar we gaan wel vooruit. Als dit kabinet de planning van het vorige kabinet handhaaft én de Raad van State adviseert begin 2011 positief, dan komt het eind maart in de Tweede Kamer, die het dan zou moeten aannemen. Maar er bestaat ook een kans dat het de tweede helft van 2011 wordt en zelfs dat het kabinet-Rutte ratificatie nog eens vier jaar uitstelt.'

Hoe groot is de kans op uitstel?

Hans Kröber: 'Er is niets over ratificatie opgenomen in het regeer- en gedoogakkoord. Wij hadden uiteraard liever gezien dat er wel een datum was genoemd.'

U heeft ongetwijfeld contacten in Den Haag. Wat hoort u in de wandelgangen over de planning?

Hans Kröber: 'Als je de betreffende ambtenaar erover hoort praten die als opdracht heeft om na te denken over de ratificatie en de gevolgen ervan, dan blijkt dat hij ook niet weet wat het kabinet van plan is.'

Heeft het kabinet überhaupt al over dit thema gesproken, denkt u?

Willem de Gooyer: 'Ik denk het niet. En ik denk ook dat ze niet per se op ratificatie zitten te wachten.'

Waarom niet?

Willem de Gooyer: 'Ratificatie heeft zowel wetgevend als uitvoerend grote gevolgen voor de ministers en ministeries. Als het bijvoorbeeld gaat om inclusief onderwijs, dan is de reactie van veel ambtenaren die daarover gaan: "Daar zitten wij niet op te wachten." Bovendien gaat de uitvoering van het VN-verdrag geld kosten, bijvoorbeeld op het gebied van toegankelijkheid. Dat kost niet alleen de overheid geld, maar ook eigenaren van openbare gebouwen, zoals cafés en restaurants. Ook de bouwvoorschriften moeten worden aangepast.'

Het hogere doel van inclusie en participatie weegt toch zwaarder dan geld en praktische bezwaren? Of is dat te simpel geredeneerd?

Willem de Gooyer: 'Het is juist heel goed om zo te redeneren. Maar het zal van het politieke krachtenveld afhangen of die redering wordt overgenomen. Mijn inschatting is dat het kabinet de principes van het verdrag omarmt en het verdrag ratificeert, maar ik vrees dat ze met de implementatie geen enkele haast zullen maken.'

Denkt u er ook zo over, mijnheer Kröber?

Hans Kröber: 'Ik ben er niet van overtuigd dat het kabinet gaat ratificeren, omdat het helaas andere prioriteiten lijkt te hebben. Zo wil dit kabinet het aantal ambtenaren terugbrengen, maar

ratificatie van het VN-verdrag betekent dat er juist op ambtelijk niveau extra inspanningen moeten worden geleverd. Dat staat haaks op elkaar.'

Is een mogelijke verklaring voor het feit dat Nederland zo laat is met ratificeren dat het kabinet eerst wil zorgen dat de voorbereidingen voor implementatie getroffen zijn, bijvoorbeeld juridisch?

Hans Kröber: 'Als "voorbereiden" betekent dat één ambtenaar ermee bezig is maar dat alleen enkele insiders daarvan weten, dan zeg ik: nee, dat is geen plausibele verklaring.'

Wat zijn de gevolgen als ratificatie inderdaad wordt uitgesteld?
Willem de Gooyer: 'Dat zou ons land op het niveau van Derde-Wereldlanden brengen. Lager zelfs, want er zijn Derde-Wereldlanden die allang geratificeerd hebben.'

Hans Kröber: 'Ik was laatst in Berlijn op een conferentie van Inclusion International. In een videoboodschap hield Angela Merkel een vlammend betoog voor inclusie (zie kadertekst pagina 8, SV). Helaas is het ondenkbaar dat een Nederlandse premier zo'n betoog houdt. Op deelstaatsniveau maken de Duitsers, die wel al geratificeerd hebben, actieplannen om

tot een inclusieve samenleving te komen. Dat moet hier ook gebeuren.'

Wat is het verschil tussen het VN-verdrag en de Wet Gelijke Behandeling voor Chronisch Zieken en Gehandicapten?

Willem de Gooyer: 'Het VN-verdrag is dwingend wat betreft de onderliggende regelgeving, dat is bij de Wet Gelijke Behandeling minder het geval. Ook de monitoring van de uitvoering gaat bij het VN-verdrag veel verder. En als het op rechtszaken aankomt heeft het VN-verdrag ook meer betekenis richting het Europees Hof.'

Het is de Staat der Nederlanden die het VN-verdrag ratificeert. Gemeenten zullen aangesproken worden op de uitvoering. Maar staatsrechtelijk kunnen gemeenten zeggen: wij hebben niets te maken met wat de staat ondertekent. Hoe bereikt de Coalitie voor Inclusie dat gemeenten enthousiast worden en er hard aan gaan werken?

Hans Kröber: 'Ik denk niet dat gemeenten kunnen zeggen: laat die uitvoering maar even zitten. Neemt niet weg dat de filosofie achter het VN-verdrag flink gepromoot zal moeten worden. Dat vergt forse investeringen.'

Willem de Gooyer: 'Den Haag moet gemeenten niet het gevoel geven dat ze het onderwerp over de schutting sodemieteren, maar investeren in een goede campagne om duidelijk te maken wat de ratificatie betekent voor gemeenten. Ook moeten maatschappelijke partijen zoals de vakbeweging, VNO-NCW en het onderwijs erkennen dat mensen met een beperking er gewoon bij horen.'

En wat is de rol van de Wmo-raad na de ratificatie?

Hans Kröber: 'We hebben hiermee nog geen enkele ervaring, dus het is voor iedereen zoeken. Maar ik sprak laatst iemand die wees op ervaringen met het VN-verdrag voor vrouwenrechten. Hij beweerde dat niet-gouvernementele organisaties straks een heel belangrijke rol moeten spelen.'

De Wmo-raad is zo'n NGO die een belangrijke rol moet spelen?

Hans Kröber: 'Exact. Ik zie drie rollen voor de Wmo-raad. Ten eerste kan de Wmo-raad het verdrag en de gevolgen ervan promoten binnen hun gemeente. Ook kan de Wmo-raad, eventueel samen met de CG-Raad, juridische zaken aan de orde stellen en proefprocessen voeren. En de Wmo-raad kan een heel goede informatiebron zijn voor de rapportage waaruit moet blijken of Nederland het goed doet of niet. De Wmo-raad als informatiebron en als waakhond.'

Willem de Gooyer: 'De uitdaging voor de gemeenten is om de Wmo-raad te gebruiken om van gedachten te wisselen over thema's als kwaliteit van bestaan en zelfstandigheid. Uit die de-

batten kan dan een kwaliteitsagenda ontstaan met de criteria en eisen waaraan de gemeente volgens de burgers moet voldoen. Dat kan heel praktisch zijn: van het verlagen van stoepranden voor rolstoelen tot de vraag hoe je ervoor zorgt dat mensen zo lang mogelijk zelfstandig kunnen blijven wonen.'

'Mensen met een beperking worden standaard gediscrimineerd,' schrijft u op uw website, 'niet alleen door medeburgers, maar ook door de Nederlandse overheid.' Dat is een zeer stevige uitspraak. Onderbouw hem eens.

Hans Kröber: 'De Nederlandse overheid heeft lange tijd geen opvatting gehad over de positie van mensen met een handicap. Het blijkt bijvoorbeeld uit het feit dat er nooit een wettelijk instrumentarium is uitgerold om de inclusie voor elkaar te krijgen. Vergelijk dat eens met Amerika of Scandinavische landen! Daar is inclusie simpelweg afgedwongen. Neem het onderwijs. Er is geen land ter wereld dat zoveel vormen van speciaal onderwijs heeft voor kinderen met een beperking als Nederland. Dat leidt niet tot participatie van die kinderen. De overheid zou zijn nek kunnen uitsteken en pal gaan staan voor inclusief onderwijs. Dat vergt lef, maar dat zie ik niet. Met als gevolg dat Nederland koploper is wat betreft speciale voorzieningen voor mensen met een beperking.'

Is apart onderwijs voor kinderen met een beperking niet te verkiezen boven inclusief onderwijs dat niet in staat is deze kinderen de juiste aandacht te bieden?

Hans Kröber: 'Klopt, maar je moet dus een opvatting hebben over de kwaliteit van dat inclusief onderwijs. Er zijn zat voorbeelden van landen waar het wel werkt. Maar het zit blijkbaar niet in ons denken.'

U zegt: 'Er is nooit een wettelijk instrumentarium uitgerold om de inclusie voor elkaar te krijgen.' De Wmo is toch dat wettelijk instrumentarium?

Hans Kröber: 'De Wmo is bedoeld als participatiewet. Ik ben heel benieuwd hoe het uitpakt. Cynici zeggen dat het een bezuinigingsmaatregel is onder het mom van participatie. Dat is een veelgehoorde opmerking. Neemt niet weg dat het inhoudelijk interessant is wat er dankzij de Wmo gebeurt, namelijk dat de gemeente verantwoordelijk is gemaakt voor de participatie van alle burgers. Ik hoop dat het effect is dat allerlei reguliere instanties toegankelijk worden voor mensen met een beperking.'

En, is dat effect er?

Hans Kröber: 'Ik vind het nog te vroeg om dat te bevestigen of ontkennen.'

In uw proefschrift zegt iemand: 'De Wmo past slecht in de Nederlandse traditie (zwakke bestuurlijke decentralisatie) en lijkt het broos proces van inclusie te verstoren.'

Hans Kröber: 'Dat was inderdaad de mening van een bestuurder. Ik vind dat "decentraliseren" goed klinkt als ideologie,

Dit zei bondskanselier Merkel

Fragment uit de videoboodschap van de Duitse bondskanselier Angela Merkel tijdens het 15de Wereldcongres van Inclusion International in Berlijn, juni 2010:

'Het universele recht op een zelfgekozen en waardige levensinvulling kent geen grenzen. Nergens mogen mensen met een beperking gediscrimineerd of in sociaal opzicht buitengesloten worden. Over de hele wereld moeten zij – net als mensen zonder beperking – op een gelijkwaardige manier aan het maatschappelijk leven deelnemen. Duitsland was een van de eerste landen die het VN-verdrag ondertekenden en ratificeerden. Het verdrag is hier geldend recht. Maar het verdrag moet ook gaan leven. Daarom werkt de Duitse regering op dit moment aan een nationaal actieplan. Organisaties van mensen met een beperking betrekken wij daarbij vanaf het begin. Wij willen met hen samenwerken om ervoor te zorgen dat de rechten van mensen met een beperking in onze maatschappij niet alleen worden uitgeoefend en serieus genomen, maar dat ze ook vanzelfsprekend worden.'

(Vertaling: Stan Verhaag)

‘Cynici zeggen dat de Wmo een bezuinigingsmaatregel is onder het mom van participatie.’

maar het is de vraag of gemeenten altijd in staat zijn om participatie goed vorm te geven. Wij opereren als Pameijer in 38 gemeenten. Ik zie grote verschillen in de mate waarin zij gericht zijn op inclusie en participatie van mensen met een beperking. En kleinere gemeenten zeggen: “Waar moeten we in hemelsnaam de capaciteit vandaan halen om inclusie vorm te geven?” Een ander probleem is dat Nederland nog steeds heel centraal georganiseerd is. Dat werd zojuist nog bevestigd in een gesprek dat wij hadden met directeur Poppelaars van de CG-Raad. De Wmo vraagt echter om decentralisatie. De infrastructuur rondom de Wmo moet eigenlijk nog helemaal worden opgebouwd. Denk aan de Wmo-raden. Hoe sterk zijn zij nu en straks om de stem van mensen met een beperking te laten horen?”

Willem de Gooyer: ‘Wat er naast de ratificatie van het VN-verdrag ook nodig is, is een cultuurverandering.’

Hoe krijgen we die voor elkaar?

Willem de Gooyer: ‘Door goede voorbeelden te laten zien. Wij hadden onlangs een discussie met wethouders in Amersfoort en Huizen. Zij vertelden hoe zij mensen bejegenen aan het Wmo-loket. Ambtenaren denken niet in formats en protocolletjes, maar verdiepen zich in iemands beperking en stellen de vraag welke service de gemeente daarbij kan bieden. Daar begint het mee.’

‘De omschakeling van het instituutsparadigma naar het ondersteuningsparadigma’ noemt de heer Kröber dat in zijn proefschrift.

Hans Kröber: ‘Juist. Het is een andere manier van kijken. Mensen een mooie plek geven in een mooie inrichting in het bos gebeurde met de beste bedoelingen. Sterker nog, ik vond dat zelf ook prima toen ik in de zorg aan de slag ging. Maar eenmaal aan het werk zag ik dat het nogal wat betekent als je naast de samenleving wordt geplaatst. Nu vind ik dat we niet meer moeten afschermen en afzonderen, maar dat mensen moeten meedoen, met respect voor de verschillen die er zijn. In Amerika zag ik begin jaren negentig dat mensen met een verstandelijke beperking in supermarkten werkten en kantoren. Hier zaten diezelfde mensen in de dagbesteding puzzels te maken en kleurplaten in te kleuren. Er werd geen enkel appèl gedaan op hun mogelijkheden. Dat wij met eigen ogen die Amerikaanse realiteit zagen, was een kleine revolutie in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking.’

Waarom kon dat daar wel en hier niet?

Hans Kröber: ‘Dat kwam onder andere doordat Amerikanen met een verstandelijke beperking in de jaren zestig veelal in abominabele omstandigheden in inrichtingen leefden. In 1967 kwam die schrijnende situatie dankzij de foto’s in het boek “Christmas in Purgatory” in de openbaarheid. Amerika leek Roemenië wel! Die publicatie veroorzaakte enorme ophef en was een belangrijke aanleiding om het anders te gaan doen. Bovendien gingen de Kennedy’s zich ermee bemoeien. De overheid wilde deze mensen een volwaardige plaats geven in de samenleving. In Nederland hebben we die abominabele omstandigheden nooit gekend, want onze instellingen zijn doorgaans van hoog niveau. En daarnaast stuurt de overheid niet zoals in Amerika.’

Wij hadden of hebben geen Kennedy’s?

Hans Kröber: ‘Nee.’

Wie kwam of komt het dichtst in de buurt?

Hans Kröber: ‘Staatssecretaris Erica Terpstra, die community care promootte, in de rug gesteund door een aantal ambtenaren. Een rapport van de Landelijke Beraadsgroep Community Care bevatte een plan om alle instellingen binnen twintig jaar af te bouwen. Maar al snel kwam er een tegenbeweging van een kleine club kritische ouders. Het momentum verdween weer.’

Kan in de huidige politieke constellatie de PVV wellicht iets betekenen voor mensen met een beperking – hoe verrassend wellicht ook? Het is aan die partij te danken dat dit kabinet bijna één miljard euro extra uittrekt voor de ouderenzorg en gehandicapten en chronisch zieken.

Willem de Gooyer: ‘De PVV wil dat senioren een uitje kunnen maken onder begeleiding. Zij is voorstander van een bepaalde kwaliteit binnen het bestaande systeem. Daar zijn wij uiteraard niet tegen. Maar met alle respect: het raakt niet de kern. De kern is: wat doen we voor mensen die ziek, oud of gehandicapt zijn en daardoor gedwongen worden om de regie over hun eigen leven op te geven? Het Nederlandse antwoord is helaas nog steeds: institutionaliseren. Het denken over een zorginfrastructuur in wijken en dorpen moet veel verder gaan dan nu het geval is. Hoe borg je als gemeente dat mensen de regie over hun eigen leven behouden? Dát is de kern. Zelfstandigheid moet steeds het uitgangspunt en het doel zijn.’